

368 с. **3.** Терещенко Л. К. Разработка проекта закона РФ «Об охране прав граждан в условиях информатизации» / Л. К. Терещенко // Научно-техническая информация. Серия 1. Организация и методика информ. работы. – 1993. – № 7. – С. 18–20. **4.** Хижняк В.С. Конституционно-правовой механизм взаимодействия внутригосударственного права Российской Федерации и международного права : дис. ...д-ра юрид. наук : 12.00.02 / Хижняк Вероника Сергеевна. Саратов, 1998. – 222 с. **5.** Дозорцев В. А. Информатизация как объект исключительного права / В. А. Дозорцев // Дело и право. – 1996. – № 4. – С. 27–38. **6.** Сергиенко Л. А. Субъективное право в информационной сфере / Л. А. Сергиенко, И. Д. Тиновицкая // Проблемы информатизации. – 2000. – Вып. 3. – С. 23–28. **7.** Михайлов В. Право на информацию / В. Михайлов // Закон. – 1999. – № 10. – С. 36–43. **8.** Монахов В. Н. Государственно-правовые вопросы информационного обслуживания граждан в СССР: конституционный аспект : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.02 / Монахов Виктор Николаевич – М., 1983. – 226 с. **9.** Бачило И. Л. Право на информацию в Российской Федерации (О легитимной основе права на информацию) / Иллария Лаврентьевна Бачило // Человек и город : сб. статей : в 2 т. Т. 1. – М. : МГВП КОКС, 2000. – С. 495–521. **10.** Власова А. В. Структура субъективного гражданского права [Электронный ресурс] / А. В. Власова. – Режим доступа: <http://ex-jure.ru/law/news.php>. **11.** Братусь С. Н. Субъекты гражданского права / Братусь Сергей Никитич. – М. : Госюриздат, 1950. – 367 с. **12.** Пушкин А. А. Гражданское право Украины : учеб. для вузов системы МВД Украины : в 2 ч. Ч. 1 / [А. А. Пушкин, В. М. Самойленко, Р. Б. Шишка]. – Х. : Ун-т внутр. дел ; Основа, 1996. – 440 с. **13.** Алексеев С. С. Общая теория права : в 2 т. Т. 2 / С. С. Алексеев. – М. : Юрид. лит., 1982. – 360 с. **14.** Кечекьян С. Ф. Правоотношения в социалистическом обществе / С. Ф. Кечекьян. – М. : Госюридиздат, 1958 – 90 с. **15.** Толстой Ю. К. К теории правоотношения / Ю. К. Толстой. – Л. : Изд-во Ленингр. ун-та, 1959. – 87 с. **16.** Александров Н. Г. Право и законность в период развернутого строительства коммунизма / Н. Г. Александров. – М. : Наука, 1961. – 269 с. **17.** Иоффе О. С. Правоотношение по советскому гражданскому праву / О. С. Иоффе. – Л. : Изд-во Ленингр. ун-та им. А. А. Жданова, 1949. – 144 с. **18.** Тархов В. А. Гражданское право. Общая часть : курс лекций / В. А. Тархов. – Чебоксары : Чуваш. кн. изд-во, 2003. – 588 с. **19.** Кохановська О. В. Правове регулювання інформаційних відносин в Україні : монографія / О. В. Кохановська. – К. : Нац. акад. внутр. справ України, 2001. – 212 с.

Надійшла до редколегії 22.07.2010

УДК 347.92(477)

С. С. Бичкова

ПРАВО ВІДПОВІДАЧА НА ВИЗНАННЯ ПОЗОВУ: ЦИВІЛЬНИЙ ПРОЦЕСУАЛЬНИЙ АСПЕКТ

Досліджено проблеми реалізації відповідачем права на повне або часткове визнання позову. У контексті спеціальних цивільних процесуальних прав сторін проаналізовано юридичну природу зазначеного права; сформульовано авторську дефініцію права відповідача визнати позов повністю або частково; внесено пропозиції щодо вдосконалення цивільного процесуального законодавства України.

Исследованы проблемы реализации ответчиком права на полное или частичное признание иска. В контексте специальных гражданских прав сторон проанализирована юридическая природа указанного права; сформулирована авторская дефиниция права ответчика признать иск полностью или частично; внесены предложения относительно усовершенствования гражданского процессуального законодательства Украины.

Problems of realization the right on full or partial admission of a suit by the defendant are researched. Legal nature of the mentioned right is analyzed in the context of parties' special civil rights. Author's definition to the defendant's right to admit a suit fully or partially is formulated. Some offers on improving civil procedural legislation of Ukraine are made.

Оскільки відповідач є однією із сторін цивільної справи, він має усі загальні права та обов'язки осіб, які беруть участь у справі, визначені у ст. 27 Цивільного процесуального кодексу (далі – ЦПК) України [1]. Водночас, крім загальних процесуальних прав та обов'язків, кожна сторона відповідно до принципу диспозитивності (ч. 2 ст. 11 ЦПК України) наділяється певними спеціальними, розпорядчими правами, відповідними її процесуальному статусу, закріпленими у ст. 31 ЦПК України. Першим спеціальним правом відповідача процесуальний закон називає його право визнати позов повністю або частково.

Слід звернути увагу на те, що в науці визнання позову по-різному сприймається процесуалістами. Так, С. А. Чванкін визначає визнання цивільного позову як диспозитивне право відповідача, яке виражається в тому, що саме він визнає цивільні вимоги до нього позивача [2, с. 80]. На думку С. В. Курильова, визнання позову є процесуальним актом розпорядчого значення, волевиявленням сторони, спрямованим на припинення судового спору [3, с. 149, 151]. Г. А. Осокіна вважає визнанням позову визнання відповідачем свого обов'язку або відповідальності [4, с. 168]. А. М. Орлова під визнанням позову розуміє розпорядження відповідачем своїм процесуальним правом, а у низці випадків – і матеріальним правом [5, с. 109]. В. К. Пучинський оцінює судові визнання як звернену до суду заяву сторони, що підтверджує існування такого факту, правовідношення або позовної вимоги, які повинні бути доведені або обґрунтовані іншою стороною [6, с. 33]. Зустрічаються й інші думки [7, с. 40; 8, с. 119; 9, с. 208–210].

Відсутність єдиної концепції щодо термінологічного визначення визнання позову відповідачем у теорії цивільного процесуального права зумовлює актуальність цієї наукової статті, метою якої є аналіз наукових поглядів щодо юридичної природи права відповідача визнати позов повністю або частково;

розроблення власної дефініції зазначеного суб'єктивного права в контексті цивільного процесуального законодавства України; формулювання висновків та науково обґрунтованих пропозицій щодо оптимізації відповідних норм ЦПК України.

Наведені вище наукові підходи щодо визначення сутності зазначеного спеціального права відповідача дозволяють нам констатувати таке.

По-перше, безперечно мають рацію ті автори, які визначають право відповідача визнати позов через розпорядчий акт або диспозитивне право, адже можливість визнання позову є виключною прерогативою відповідача як сторони цивільного процесу (ч. 2 ст. 31 ЦПК України). По-друге, слід погодитися з С. В. Курильовим, що метою визнання позову є припинення судового спору, закінчення судового процесу шляхом ухвалення рішення суду на користь позивача. Яку іншу процесуальну мету може мати відповідач, погоджуючись виконати вимоги позивача? Тільки вирішення цивільної справи, припинення цивільного процесу. По-третє, виходячи зі змісту категорії «визнання позову» найбільш обґрунтованою видається позиція тих авторів, які визнання позову розглядають як визнання відповідачем своїх матеріально-правових обов'язків перед позивачем. На наше переконання, визнаючи позов, відповідач визнає саме матеріально-правові вимоги позивача, вимоги, які є предметом позову, та добровільно зобов'язується їх виконати.

При цьому слід акцентувати: визнання позову відповідачем треба відрізнити від визнання ним окремих обставин, які мають значення для вирішення справи (наприклад, відповідач може визнавати факт укладання договору з позивачем). Якщо визнання позову – це розпорядчий акт, який спрямований на ліквідацію цивільного процесу, то визнання відповідачем певних фактів є підставою лише для звільнення від доказування, а не для ухвалення рішення суду (ч. 1 ст. 61 ЦПК України). У зв'язку з цим слід визнати помилковою позицію тих процесуалістів, які наполягають на тому, що коли відповідач визнає позов, предметом визнання в результаті виявляються окремі обставини справи.

Не можна ототожнювати визнання позову і з визнанням відповідачем спірного правовідношення, як це робить М. А. Гурвич. Визнання позову – це розпорядчий акт відповідача, відповідно до якого він визнає і погоджується виконати матеріально-правові вимоги позивача. Проте це зовсім не означає, що відповідач визнає сам факт існування спірного правовідношення, яке, до речі, взагалі не входить до предмета позову, що визнається відповідачем. Визнаючи позов, відповідач прагне припинити цивільні процесуальні правовідносини із судом безвідносно до факту визнання ним матеріально-

правових відносин із позивачем. Відповідне положення підтверджується і нормами цивільного процесуального законодавства України, яке регламентує тільки процесуальний інститут «визнання стороною певних обставин справи», внаслідок чого такі обставини не підлягають доказуванню. Визнання відповідачем спірних правовідносин ЦПК України не передбачає. На підставі викладеного навряд чи можна говорити про визнання відповідачем спірного правовідношення, що слідує за визнанням ним позову.

Убачається, що при визначенні юридичної природи визнання позову відповідачем потрібно враховувати і процесуальну форму, у якій має бути здійснене визнання. Відповідно до ч. 1 ст. 174 ЦПК України, відповідач може визнати позов, зробивши усну заяву або адресувавши суду письмову заяву, яка додається до матеріалів справи. Порушення визначеної законом процесуальної форми визнання позову відповідачем має наслідком його недійсність.

Враховуючи вищезазначене, *визнання позову* доцільно визначити як спрямовану на припинення цивільного процесу безумовну згоду відповідача виконати матеріально-правові вимоги позивача, виражену у встановленій законом процесуальній формі.

Відповідно до ч. 2 ст. 31 ЦПК України, відповідач може визнати пред'явлений до нього позов повністю або, якщо ці вимоги можна розділити, частково.

Визнаючи позов повністю, відповідач відмовляється від захисту проти всіх пред'явлених до нього матеріально-правових вимог позивача. У такому разі суд за наявності для того законних підстав ухвалює рішення про задоволення позову (ч. 4 ст. 174 ЦПК України). У разі визнання відповідачем (або його представником) позову можливе лише ухвалення рішення про задоволення позову, а не про задоволення позову частково чи про відмову в його задоволенні. Якщо для цього немає законних підстав, суд постановляє ухвалу про відмову в прийнятті визнання відповідачем позову і продовжує розгляд справи. При цьому визнання позову повинно бути безумовним, а якщо у справі беруть участь кілька відповідачів, то ухвалення рішення про задоволення позову за наявності для цього законних підстав можливе лише в разі визнання позову всіма відповідачами (п. 4 Постанови Пленуму Верховного Суду України від 12 червня 2009 р. № 5 «Про застосування норм цивільного процесуального законодавства, що регулюють провадження у справі до судового розгляду»).

Так, 18 жовтня 2005 р. Дніпровський районний суд м. Києва, розглянувши у відкритому судовому засіданні цивільну справу за позовом громадянки П. до громадянина К. про усунення перешкод у користуванні і розпорядженні нерухомим

майном, ухвалив рішення про задоволення позову на підставі визнання позову відповідачем. Позивач, громадянка П., 10 жовтня 2005 р. звернулася до суду з позовом до громадянина К. про усунення перешкод у користуванні і розпорядженні нерухомим майном, а саме – нежилим приміщенням у м. Києві. На підтвердження своїх позовних вимог позичка, громадянка П., посилалась на те, що вона на підставі договору дарування, посвідченого нотаріально, від відповідача, громадянина К., отримала у власність нежитлове приміщення, що знаходиться в Дніпровському районі м. Києва. Представник позивача в судовому засіданні підтримав позовні вимоги і пояснив, що позивач не може користуватись належним чином і в повному обсязі отриманим нею у власність майном, оскільки відповідач не звільнив приміщення підвалу від речей, які там знаходяться. При цьому встановлені двері і перегородки із замками, засувами та іншими запірними пристроями на них заважають позивачці потрапити в приміщення, а речі відповідача захарашують підвал. Відповідач, громадянин К., у попередньому судовому засіданні позовні вимоги визнав, просив ухвалити рішення про їх задоволення та дати йому 4 місяці для звільнення підвалу від речей, що там знаходяться. Враховуючи позицію сторін, суд вирішив позовні вимоги громадянки П. задовольнити, зобов'язати відповідача, громадянина К., усунути перешкоди у здійсненні володіння, користування і розпорядження позивачем, громадянкою П., підвальним нежилим приміщенням у Дніпровському районі м. Києва [10, с. 16].

У випадку ж, коли позивачем було пред'явлено до відповідача кілька вимог, а останній визнає тільки одну (або кілька) з них, тобто ву разі *часткового визнання позову*, суд повинен продовжити розгляд і вирішення тих матеріально-правових вимог, які відповідач не визнав. При ухваленні рішення суд задовольняє вимоги позивача, які були визнані відповідачем, і зазначає про задоволення чи відмову в задоволенні вимог, з якими відповідач не погоджувався.

Повне або часткове визнання позову може бути засноване і на впевненості відповідача в тому, що пред'явлений позов є обґрунтованим як з фактичного, так і з правового боку, і на небажанні відповідача з тих чи інших причин користуватися для захисту проти позову наявними в нього запереченнями [3, с. 148–149].

Утім, слід враховувати, що правова оцінка певних фактів, здійснена відповідачем, може і не співпадати з тим правовим висновком, який є в дійсності виходячи з оцінених фактів [3, с. 150]. А тому суд має перевірити законність визнання позову, його відповідність дійсному волевиявленню сторони тощо [11, с. 43]. Зокрема, відповідно до ч. 2, 4, 5 ст. 174 ЦПК України перед ухваленням рішення про задоволення позову у зв'язку з його визнанням відповідачем суд має роз'яснити сторонам

наслідки відповідних процесуальних дій та перевірити, чи не суперечить визнання позову закону, чи не порушує права, свободи чи інтереси інших осіб, у тому числі, чи не обмежений представник сторони, який висловив намір вчинити ці дії, у повноваженнях на їх вчинення, а якщо особу представляє її законний представник, чи не суперечать його дії інтересам особи, яку він представляє.

Враховуючи вищезазначене, має рацію В. К. Пучинський, який пише: «Суд не може, не вступаючи в суперечність із поставленими перед ним завданнями та принципом об'єктивної істини соціалістичного правосуддя, засновувати своє рішення на визнаннях сторін, які не відображають дійсності і направлені не на свідчення правди, а на досягнення якихось інших цілей» [6, с. 25].

Водночас, не можна погодитися з позицією тих процесуалістів, які називають умовами прийняття судом визнання позову відповідачем: а) регламентацію спірного правовідношення правовими нормами; б) здійснення визнання позову щодо вимог, які випливають із дійсних правочинів [11, с. 44–45; 12, с. 126–127].

Щодо першої умови слід акцентувати на функціонуванні правових інститутів аналогії права та аналогії закону, що покликані врегульовувати спірні правовідносини, якщо вони не врегульовані законом. Отже, говорити про неврегульованість спірних правовідносин апріорі не можна, адже за відсутності правових норм, що прямо їх регулюють, завжди можна знайти норми, які регулюють подібні правовідносини, або застосувати до регулювання спірних правовідносин загальні принципи права. Крім того, не слід забувати, що забороняється відмова в розгляді справи з мотивів відсутності, неповноти, нечіткості, суперечливості законодавства, що регулює спірні правовідносини (ч. 9 ст. 8 ЦПК України). Отже, якщо за цих обставин суд має розглянути справу в загальному порядку, нерегламентованість спірних правовідносин не може бути перешкодою і для прийняття судом визнання позову.

Щодо другої умови маємо такі заперечення. Недійсні правочини – правочини, укладені з порушенням загальних вимог, визначених у ст. 203 Цивільного кодексу (далі – ЦК) [13] України додержання яких є необхідним для чинності правочину. Недійсні правочини не створюють юридичних наслідків (ч. 1 ст. 216 ЦК України), є недійсними з моменту їх вчинення (ч. 1 ст. 236 ЦК України), тобто вважаються такими, які ніколи не існували. Отже, як можна визнавати позов, матеріально-правові вимоги, що випливають з того юридичного факту, якого не існує? Як можна визнавати неіснуючі вимоги? На перший погляд, логіка підводить нас до того, що слід погодитися з тезою Д. М. Чечота – визнавати позов можна лише щодо вимог, які випливають із дійсних правочинів [11, с. 44–45]. Дійсно, ві-

дповідна теза є обґрунтованою, проте, на наше переконання, зайвою серед низки інших умов, за яких суд має прийняти визнання позову відповідачем. Навіщо додатково акцентувати увагу на тому, що, по-перше, є зрозумілим апріорі, по-друге, охоплюється іншою встановленою законом умовою (як уже відмічалось, відповідно до ч. 4 ст. 174 ЦПК України суд має встановити, чи не суперечить визнання позову відповідачем вимогам закону)? За логікою автора, у такому випадку до умов визнання позову треба було б віднести й інші аналогічні умови, як-от: здійснення визнання позову відносно вимог, які базуються на дійсному шлюбі; які впливають з дійсного права інтелектуальної власності тощо.

Отже, ми вважаємо, що перевіряючи законність визнання позову, суд має діяти виключно в межах, встановлених у ч. 2, 4, 5 ст. 174 ЦПК України, тобто роз'яснити сторонам наслідки відповідних процесуальних дій, а також вчинити інші дії відповідно до вимог закону.

У випадку, коли після роз'яснення відповідачеві наслідків визнання позову, він вчинить цю дію, суд ухвалює рішення про задоволення позову, обмежившись, згідно із п. 24 Постанови Пленуму Верховного Суду України від 12 червня 2009 р. № 2 «Про застосування норм цивільного процесуального законодавства при розгляді справ у суді першої інстанції», у мотивувальній частині рішення посиланням на визнання позову без з'ясування і дослідження інших обставин справи.

У відповідному контексті не можна погодитися з позицією В. І. Бобрика, який уважає, що ухвалення рішення суду на підставі визнання позову відповідачем є порушенням вимог ст. 213–215 ЦПК України, оскільки воно, зокрема, не може бути обґрунтованим, тобто ухваленим на основі повно і всебічно з'ясованих обставин справи, підтверджених дослідженими в судовому засіданні доказами, а також суд не зможе витримати повністю вимоги до змісту такого рішення [14, с. 438].

В ухваленні рішення на користь позивача у випадку визнання позову відповідачем, на наш погляд, слід вбачати реалізацію принципу диспозитивності цивільного судочинства, відповідно до якого суд розглядає цивільні справи не інакше як за зверненням фізичних чи юридичних осіб у межах заявлених ними вимог, а особа, яка бере участь у справі, розпоряджається своїми правами щодо предмета спору на власний розсуд (ч. 1, 2 ст. 11 ЦПК України). Крім того, ще раз акцентуємо, що ч. 4 ст. 174 ЦПК України містить імперативне правило, відповідно до якого в разі визнання відповідачем позову суд за наявності для того законних підстав має ухвалити рішення про задоволення позову. Тобто, ухвалюючи рішення про задоволення позову у зв'язку з визнанням його відповідачем, суд діє в межах цивільного проце-

суального законодавства України. Ухвалене рішення буде законним, адже суд, виконавши всі вимоги цивільного судочинства, вирішує справу згідно з законом (ч. 2 ст. 213 ЦПК України).

Не можна визнати це рішення і необґрунтованим. Пленум Верховного Суду України, надаючи керівні роз'яснення щодо ч. 3 ст. 213 ЦПК України, визначив, що обґрунтованим визнається рішення, ухвалене на основі повно і всебічно з'ясованих обставин, на які сторони посилаються як на підставу своїх вимог і заперечень, підтверджених доказами, які були досліджені в судовому засіданні і які відповідають вимогам закону про їх належність та допустимість, або обставин, що не підлягають доказуванню, а також якщо рішення містить вичерпні висновки суду, що відповідають встановленим на підставі достовірних доказів обставинам, які мають значення для вирішення справи (п. 2 Постанови Пленуму Верховного Суду України № 14 «Про судові рішення у цивільній справі» від 18 грудня 2009 р.). У такому випадку обставиною, що має значення для справи, є факт визнання позову відповідачем, перевірений судом відповідно до вимог ч. 2, 4, 5 ст. 174 ЦПК України. Про що і зазначається в мотивувальній частині рішення з посиланням на визнання позову без з'ясування і дослідження інших обставин справи, відповідно п. 24 Постанови Пленуму Верховного Суду України від 12 червня 2009 р. № 2 «Про застосування норм цивільного процесуального законодавства при розгляді справ у суді першої інстанції».

Водночас, у зв'язку з тим, що вимоги позивача повністю задовольняються, а відповідач повністю із цими вимогами погоджується, видається, необхідно встановити в законі обмеження щодо можливості оскарження в апеляційному порядку сторонами справи ухваленого судом рішення при повному визнанні позову відповідачем. Відповідне обмеження стимулюватиме сторони до добросовісного користування своїми процесуальними правами. У зв'язку з цим пропонуємо змінити редакцію ч. 1 ст. 292 ЦПК України, виклавши зазначену правову норму таким чином: «Сторони та інші особи, які беруть участь у справі, а також особи, які не брали участі у справі, якщо суд вирішив питання про їх права та обов'язки, мають право оскаржити в апеляційному порядку рішення суду першої інстанції повністю або частково, окрім рішення, ухваленого судом у разі повного визнання позову відповідачем».

Крім того, слід визнати раціональною пропозицію К. В. Гусарова щодо законодавчого закріплення негайного виконання рішення суду, ухваленого у зв'язку з визнанням позову відповідачем [12, с. 127]. Мотив тут дуже простий. Визнання позову передбачає, що рішення ухвалене у зв'язку з ним, не буде в майбутньому оскаржуватися відповідачем, тому відсутня загроза повороту його виконання. Хоча, видається, відповідна

пропозиція має стосуватися лише випадків повного визнання позову відповідачем. Враховуючи вище зазначене, доцільно доповнити ст. 367 ЦПК України частиною 3 такого змісту: «Суд допускає негайне виконання рішень, ухвалених у зв'язку з повним визнанням позову відповідачем».

Якщо ж суд встановить, що визнання позову відповідачем суперечить закону або порушує права, свободи чи інтереси інших осіб, він має постановити ухвалу про відмову в прийнятті визнання відповідачем позову і продовжити судовий розгляд справи (ч. 4 ст. 174 ЦПК України).

Відповідно до п. 12 Постанови Пленуму Верховного Суду України від 12 червня 2009 р. № 2 «Про застосування норм цивільного процесуального законодавства при розгляді справ у суді першої інстанції» визнання позову не звільняє відповідача від відшкодування понесених позивачем судових витрат при ухваленні рішення. У тому ж разі, коли питання про судові витрати не було вирішено при ухваленні рішення, суд, що його ухвалив, вирішує це питання відповідно до п. 4 ч. 1 ст. 220 ЦПК України за заявою осіб, які беруть участь у справі, чи з власної ініціативи ухваленням додаткового рішення.

Дослідження юридичної природи спеціального права відповідача на повне або часткове визнання позову дозволило нам зробити низку таких висновків:

1. Визнанням позову є спрямована на припинення цивільного процесу безумовна згода відповідача виконати матеріально-правові вимоги позивача, виражена у встановленій законом процесуальним формі.

2. Перевіряючи законність визнання позову, суд має діяти виключно в межах, встановлених у ч. 2, 4, 5 ст. 174 ЦПК України, тобто роз'яснити сторонам наслідки відповідних процесуальних дій, а також вчинити інші дії відповідно до вимог закону.

3. Оскільки вимоги позивача повністю задовольняються, а відповідач повністю із цими вимогами погоджується, необхідно встановити в законі обмеження щодо можливості оскарження в апеляційному порядку сторонами справи ухваленого судом рішення при повному визнанні позову відповідачем. У зв'язку з цим пропонується внести відповідні зміни до ч. 1 ст. 292 ЦПК України.

4. У випадку повного визнання позову відповідачем слід законодавчо закріпити негайне виконання рішення суду у зв'язку з відсутністю в майбутньому загрози повороту його виконання. Враховуючи вищезазначене, доцільним вбачається доповнення ст. 367 ЦПК України частиною 3.

Усі інші проблеми, пов'язані зі встановленням юридичної природи окремих прав відповідача (зокрема, дослідження спеціальних прав відповідача пред'явити зустрічний позов та подати письмові заперечення проти позову), які існують у теорії і

на практиці, виходять за межі цієї статті і становлять перспективні напрямки подальших наукових розвідок.

Список літератури: 1. Цивільний процесуальний кодекс України [Електронний ресурс] : станом на 3 серп. 2010 р. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=1618-15>. 2. Цивільний процесуальний кодекс України : науково-практичний коментар / за ред. Є. О. Харитоновна, О. І. Харитонової, В. В. Васильченка, Н. Ю. Голубевої. – Х. : Одиссей, 2009. – 952 с. 3. Курылев С. В. Объяснения сторон как доказательство в советском гражданском процессе / С. В. Курылев. – М. : Госюриздат, 1956. – 188 с. 4. Осокина Г. Л. Гражданский процесс. Общая часть / Г. Л. Осокина. – М. : Юрист, 2004. – 667 с. 5. Орлова Л. М. Права сторон в гражданском процессе / Л. М. Орлова. – Минск : Изд-во БГУ им. В. И. Ленина, 1973. – 192 с. 6. Пучинский В. К. Признание стороны в советском гражданском процессе / В. К. Пучинский. – М. : Госюриздат, 1955. – 100 с. 7. Абрамов С. Н. Гражданский процесс / С. Н. Абрамов, В. П. Чапурский, З. И. Шкундин / под общ. ред. С. Н. Абрамова. – М. : Юрид. изд-во м-ва юстиции СССР, 1948. – 362 с. 8. Гурвич М. А. Лекции по советскому гражданскому процессу : пособие для студентов-заочников / М. А. Гурвич ; под ред. В. Н. Бельдюгина. – М. : ВЮЗИ, 1950. – 194 с. 9. Юдельсон К. С. Проблема доказывания в советском гражданском процессе / К. С. Юдельсон. – М. : Госюриздат, 1951. – 295 с. 10. Обеспечение права собственности требует комплексного подхода // Юридическая практика. – 2006. – № 19. – С. 16–17. 11. Чечот Д. М. Участники гражданского процесса / Д. М. Чечот. – М. : Гос. изд-во юрид. лит., 1969. – 191 с. 12. Гусаров К. В. Проблемы гражданской процессуальной правосубъектности : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.03 / Гусаров Константин Владимирович. – Х., 2000. – 201 с. 13. Цивільний кодекс України [Електронний ресурс] : станом на 7 лип. 2010 р. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=435-15>. 14. Цивільний процесуальний кодекс України : наук.-практ. коментар / за заг. ред. С. С. Бичкової. – 2-ге вид., допов. і перероб. – К. : Атіка, 2010. – 896 с.

Надійшла до редколегії 09.09.2010

УДК [342.565.4:35.073.6](477)

О. М. Нечитайло

ПОНЯТТЯ ТА ЗМІСТ АДМІНІСТРАТИВНИХ СПРАВ, ЩО ВИНИКАЮТЬ З ПОДАТКОВИХ ВІДНОСИН

Визначено поняття та з'ясовано зміст адміністративних справ, що виникають з податкових відносин.

Сформулировано поняття и охарактеризовано содержание административных дел, которые возникают в сфере налоговых отношений.

The notion is formulated and the content of administrative cases that appear in the sphere of tax relations is characterized.